

Primul document privind conservarea Bibliotecii Teleki. Tabula legum bibliotecarum

Călin Ovidiu Pop
Muzeul Județean Mureș

Samuel Teleki a fost un baron transilvănean, având și funcții de guvernator și vice guvernator. Pasionat de cultură, el și-a constituit o valoroasă bibliotecă: *„Eu, Samuel Teleki, de la vârsta mea de 19 ani am cumpărat bibliotecă de pretutindeni cu sârguință, oboseală și multe cheltuieli; pe care, am înzestrat-o cu lucrări științifice ale tuturor epocilor; pe care, dacă voi trăi, o voi înzestra și în continuare cu un muzeu de științe naturale și colecția de cărți a iubitei mele soții, Ictari Bethlen Susana, pe care ea a colecționat-o sârguincios de-a lungul vieții, și pe care ea însăși a dorit să o alipească bibliotecii.”*

Considerând că biblioteca va constitui un instrument de informație și educație, a hotărât să pună la îndemâna publicului valoroasa sa colecție: *„În cele din urmă, ca mărturie a ultimei mele dorințe dedicată științelor țării, urmașilor mei și uzului cetățenilor. Aceasta o las fidelității urmașilor testamentari, dorind de asemenea să pun cunoștințele savanților să fie folosite de toți.”*

Dându-și seama că, prin utilizarea cărților de către diverși cititori acestea se vor uza, pentru evitarea deteriorărilor el a stabilit reglementări privind organizarea, funcționarea și conservarea bibliotecii: *„Aduc și ordon următoarele legi.”* Privind moștenirea bibliotecii, hotărăște: *„Să fie aceste biblioteci ca fii de comisiune, curator perpetuum, moștenitorilor mei legitimi scriși în testament, cărora le încredințez dreptul proprietății; pentru că cei 5 copii mai în vârstă au murit, Francisc, cel rămas în viață, și după aceasta, în ordinea succesiunii nepoților mei următori de sex masculin și după aceea feminin, celui mai în vârstă, sau, dacă acesta nu va fi capabil, celui în etate următor, sau tutorelui, sau celui care va fi ales cu consimțământul rudelor și prin autoritatea Senatului Consistoriului Principal (senatul bisericii de confesiune helvetică sau reformată). Cărțile între moștenitori să nu se împartă, aceștia obligându-se în scris că nu le înstrăinează și le predau nevătămate.”* Referitor la organizarea bibliotecii,

hotărăște ca aceasta să fie administrată de un curator, care: „să aleagă și să numească un custode al bibliotecii, care să se priceapă și să se oblige să-și îndeplinească punctual obligațiile din creditele pecuniare, lăsate lui pentru acest scop prin testament; la care să se adauge un librar cu tărie de caracter, care să primească un salariu cinstit și să aibă un bibliotecar și o slugă, pe care să se poată bizui.”

Cele mai importante prevederi erau stabilite cu privire la evidența și conservarea fondului de carte: „Întreaga bibliotecă, dimpreună cu colecția de științe naturale, să fie ordonate după cataloage și să fie păstrate cu grijă în casa mea din Târgu Mureș, să fie predate intacte urmașilor, să fie păzite de mușegai, murdărie, șoareci și molii, să fie ferite de focul cu lampa, de gaz și de lumânări, acestea să rămână dincolo de pragul bibliotecii.” Stabilește măsuri de sancționare a personalului bibliotecii în cazul nerespectării obligațiilor ce li se impun: „Curatorul, în fiecare an, vara, să ordone luarea în seamă a cărților și a colecției de științe naturale, controlarea și valorificarea acestora; lângă el să fie doi martori: următorul la succesiune sau tutorele acestuia, iar celălalt dintre profesorii cu catedră întreagă desemnat de Senatul Bisericesc, pentru mărturie, și, în caz de neglijență sau vină, curatorul și custodele să fie dați în judecată.” Nu neglijează nici măsurile privind funcționarea bibliotecii: „Biblioteca și muzeul de științe naturale să fie deschise pentru vizitatori și pentru cei care practică științele în zilele și orele hotărâte. Cărțile să fie date una câte una pentru cei care le cer, și aceștia să semneze împreună cu adresa lor și să le folosească în camera de lângă bibliotecă, și de acolo niciodată să nu le ducă afară, nici pe ascuns și nici pe față, să nu le schimbe și, după o verificare amănunțită, să fie puse la locul lor.” De asemenea, ia măsuri împotriva cititorilor care nu respectă aceste legi: „Celor ce mutilează cărți să le fie interzisă intrarea”; „Cei care nu se supun acestor legi să fie șterși din lista cititorilor și să fie interziși.” A stabilit și o măsură pentru cărțile cenzurate: „Cărțile interzise de autoritatea publică să fie separate de celelalte și adunate la un loc să fie închise după gratii, să fie lăsate, citite și folosite doar bărbaților cu judecata matură: savanți, profesori, doctori și cei care poartă sarcinile publice.”

Dă recomandări cititorilor despre felul cum trebuie să se comporte în incinta bibliotecii „Tu, cel care vrei să folosești biblioteca, să intri cu

reverență ca și în sanctuarul muzelor, custodele să-l saluți, să i te adresezi modest și, în spațiul liber al bibliotecii, să nu miști cărțile, să nu le pipăi, să nu le scoți din dulap. Paginile și coperta cărților împrumutate să nu le scri cu linii și cu desene, să nu le faci paguba cu: ulei, cerneală și apă, să nu le mânjești cu salivă și mucii, să nu le mâzgălești, să nu le mototolești, să nu le îndoi, să nu le rupi, să nu umbli cu mâinile nespălate, să nu te sprijini pe cărțile deschise. Cărțile citite să le aduci înapoi cu grijă, să nu fumezi în bibliotecă, să nu fi o povară pentru ceilalți, să te abții de la ceartă și dispute.”

„Aceasta este voința și ordinul meu și vreau să fie ferme. Rata justa anno 1798.”

**The First Document Referring to the Conservation of
Teleki Library.
*Tabula Legum Bibliotecarum.***

Abstract

Samuel Teleki was not just a man of culture whose interest in books was connected to his social image. He was passionately fond of books; he understood, at an early age, the importance of education, the necessity of a library.

When he was 19, he began to acquire books from 25 important typographical centers from Europe. He was very interested in making a library of encyclopedic nature.

The first document concerning the organization and conservation of his library was written in 1798. Through its indications, this document proves quite current, because it underlines some basic rules concerning the use of the books: the readers must take care of books, they must not touch them with dirty hands etc. There are some rules for the librarians too: the way the library must be organized, the way the building must be cleaned and maintained etc.